

PARK NARODOWY

Objęty ochroną prawną obszar wyróżniający się szczególnymi walorami przyrodniczymi, zachowany w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego, ceniony z uwagi na wartości krajobrazowe, kulturowe, edukacyjne, naukowe i społeczne.

Według Światowej Unii Ochrony Przyrody park narodowy jest naturalnym obszarem, który został założony w celu ochrony ekosystemów i zachowania ich dla obecnych i przyszłych pokoleń. W polskim prawodawstwie definiuje go Ustawa o ochronie przyrody z 2004 r., która równocześnie określa sposób zarządzania i działania parku narodowego. Park tworzy się w celu zachowania różnorodności biologicznej, tworów przyrody nieożywionej oraz walorów krajobrazowych, przywrócenia właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych, roślinnych, zwierzęcych lub siedlisk grzybów.

W parku narodowym prowadzi się bierną lub aktywną ochronę przyrody. Ta druga polega np. na ochronie zwierząt: reintrodukcji gatunków (np. żubry w Puszczy Białowieskiej) lub zapewnieniu im najlepszych warunków rozwojowych, m.in. poprzez ośrodki hodowli oraz ośrodki rehabilitacyjne dla zwierząt. W przypadku ekosystemu leśnego, parki narodowe służą ochronie i przebudowie drzewostanu (cięcia sanitarne, usuwanie złomów oraz szkółki leśne). W parkach prowadzi się także ochronę określonych gatunków roślin i istniejących tam ekosystemów wodnych.

Ważną funkcją parków narodowych jest udostępnianie obszaru chronionego turystom i miłośnikom przyrody w celach rekreacyjnych i dydaktycznych. Niektóre parki posiadają niezbędną infrastrukturę turystyczną, np. trasy wycieczkowe, schroniska, pola namiotowe, kolejki linowe.

Jako pierwszy park narodowy na świecie założony został park Yellowstone w Stanach Zjednoczonych (1872). Najstarszym w Europie jest Sarek w Szwecji (1909). W Polsce pierwsze akty prawne powołujące parki narodowe zostały przyjęte w 1932 r. i dotyczyły Pienińskiego Parku Narodowego oraz Białowieskiego Parku Narodowego (uznany za najstarszy w polskim systemie prawnym ze względu na restytucję przeprowadzoną w 1947 roku, obecnie na liście światowego dziedzictwa przyrodniczego UNESCO). Na terytorium Polski znajdują się 23 parki narodowe.

Innymi formami ochrony przyrody funkcjonującymi w Polsce, pokrewnymi parkom narodowym, lecz o mniejszym znaczeniu instytucjonalno-prawnym, są rezerwat przyrody i park krajobrazowy.

[M.K., B.F.]

Literatura:

Goetel, Walery. *Rozwój idei parków narodowych*. Kraków: Zakład Ochrony Przyrody i Zasobów Naturalnych PAN, 1959.

Hibszer, Adam. *Parki narodowe w świadomości i działaniach społeczności lokalnych*. Katowice: Uniwersytet Śląski, 2013.

Liszewski, Stanisław. „Przestrzeń turystyczna parków narodowych w Polsce”. *Gospodarka i Przestrzeń* (2009): 187-201.

Parki narodowe w Polsce (Warszawa: Departament Ochrony Przyrody, 2010), dostęp 15 kwietnia 2017.

https://www.mos.gov.pl/g2/big/2011_01/b52618a356a47d83dc66b0a34aefb9a0.pdf.

Partyka, Józef. „Udostępnianie turystyczne parków narodowych w Polsce a krajobraz”. *Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego* 14 (2010): 252-263.

Szcześciło, Dawid. *Regulacja tworzenia i powiększania parków narodowych w Polsce. Propozycja ClientEarth Poland na rzecz modelu partycypacyjnego* (Warszawa: ClientEarth Poland 2011), dostęp 15 kwietnia 2017.

<https://www.clientearth.org/reports/rapor-to-parkach-narodowych-clientearth.pdf>.

